زنجیرەی هاوەڵانی پێغەمبەر

(١٢)

عومەیری کوڕی وەهب

منتدى إقرأ الثقافي
www.iqra.ahlamontada.com

حبیب محمد سعید

منتدى إقرأ الثقافي

زنجیرەی هـاوەڵانی پێغەمبەر
١٢

عومەیری کوڕی وەهب

حبیب محمد سعید

چاپخانـەی ارشـاد ـ بغـدا

١٤٠٥ك ـ ١٩٨٥ز

بسم الله الرحمن الرحيم

ئازیزەکانم ، ئەی هاوەڵە شیرینەکانی پێغەمبەری خوا ..

سەلامێکی گەرم و گوڕتان پێشکەش ئەکەم .

کاتێ کە چمکێ لە ژیانی هەرکامتان شارەزا ئەبم ، زیاتر گەورەیی ئیسلامم بۆ دەر ئەکەوێ ، کەوا ئێوەی مەرد و قارەمانی پەروەردە کردووە .. بۆیە شانازیی پێوە ئەکەم بە پێی توانا ـ ژیانتان پێشکەش بکەم بە موسڵمانان ، تا بەشکوم ـ بە کۆمەکیی خوا ـ بتوانن موسڵمان و نەفام جیا بکەنەوە و ئیتر با چاوبەست کردن بەس بێ و کەم شیری بێ هەوێن بنێن ..

پێشکەش

پێشــکەش بێت :

- بــەو موسڵمانانەی کە دوای تاقیکردنەوە و سەرنجدانی راستیەکانی ئیسلام بەرەو رێگای راست هەنگاو هــەڵ ئەگرن ..
- بەو مرۆڤــانەی ، کە وەك پەپوولە شەیدای رووناکیە ، شەیدای راستیین تــا لــە ئەنجاما دەستی پــڕ ســۆزی پەروەردگار بەرەو ئیسلام رایان ئەکێشێ ..

پێشەکی

الحمد لله رب العالمين ، الصلاة والسلام على سيد المرسلين محمد ـ صلى الله عليه وسلم ـ وعلى آله وصحبه اجمعين ..

ئیسلام ڕێبازی ڕاستی‌ویستانە ، ئەوانەی غیرەت و پیاوەتییان تیا بێ خۆیان ناگرن، چاری خۆیان ناکەن بە سەرنج و تێگەیشتن لێی ، شوێنی ئەکەون بە دڵ و بە گیان .. سەروماڵی بە قوربان ئەکەن .. هەموو گرانبایەکی پێشکەش ئەکەن .. چونکە ئەوانەی تامی ئیسلام ئەکەن ئەزانن چ بەخشینێکە .. ئەم بەخشینە نایابە ، بە وتە دەر نابڕێ.. وە بە خوێندنەوە و زانینی ڕووت مرۆڤ نای گاتێ .. بەڵکو پێویستی بە ڕوح هەیە .. ڕوحێك ئیسلامی تیا جێ بێتەوە ..

ئەوەنەی بۆ ئیسلام ئەژین و بە بێ ئیسلام ژیانیان تاڵە ، تامیان کردووە .. بەڵام کێ زیاتر لەمە ئەگات ؟ ئەوانەی لە

ژیانی نەفامیا تێر و تەسەل ژیانیان داوەتە سەر •• ئەوانـەی لـە بنج و بناوانی نەفامیی شارەزان •• بۆیە ئەبینین ، ئەوانەی بە دڵسۆزیی و لێبڕانەوە خزمەتی نەفامییان کردووە ، ئەوانە دوای گەڕانەوەیان بۆ لای خوا بە وێنەیەکی سەرسوڕهێنەر شەیدای ئیسلام ئەبن •• ئەوان ئەزانن ژیانی نەفامیی و ژیانی ئیسلامیی چ جیاوازییەکیان هەیە •• ئەوان بەو نرخ و ڕێزە ئەزانن کە ئیسلام بۆ ئادەمیزادی داناوە کاتێ بانگی ئەکا بـۆ لای خوا •• وە ئەوانـەی بە چاو بـەسـتراویـی و دەسـت خەڕۆیەوە دژی بانگی خوا جووڵاونەتەوە، کاتێ ئەگەڕێنەوە بۆ لای خوا لێبڕانیان چەند قـات زیاد ئەکەن بۆ بـە گژا چوونی ئەو دەستە گڵاوانەی کە ئەوانی کردبووە دارەدەست بۆ بەربەستکردنی ڕووناکیی ئیسلام لـە ژیانی ئادەمیی کـە پێویسـتی پێیەتی وەك چـۆن پێویستی هەیە بـە ڕوونـاکیی خـــۆر ••

گـەشتی ئـەمجارەمـان ، لەگـەڵ هاوەڵە بـەڕێزەکانی پێغەمبەری ئیسلامـدا ، لەگەڵ مرۆڤێـکی ڕاستی ویستایـە ، کەوا ژیانی بۆ ڕاستیی تەرخان کردبوو •• ئەو کاتەی دژی

ئیسلام ئەوەستا ، خۆی و ڕێبازەکـەی بە ڕاست ئـەزانی و ـ ەوبەڕی دڵسـۆزییەوە هـەوڵـی بۆ ئـەدا وە کاتێکیش کـە موسڵمان بوو تێ گەیشت کەوا تەمەنی ڕابوردووی بە فیڕۆ لـە کیس داوە و زۆر نابەجێی کردووە دژی تاکە ڕێبـازی ڕزگارکەر وەستاوە ، بۆیە پێویستە غیرەتی بخاتـە کـار بـۆ پەرچدانەوەی نەفامیی و پەڕەدان بە ئایینی خوا تـا مرۆڤەکان لـە سایەیـا بحەسێنەوە •

نووسـەر

هەڵوێستی کوێرانە

ئـای لـە نەفامیی کە زیانی تاڵ و ئـاڵۆز ئەسەپێنێ بـە سـەر مرۆڤـدا ! ٠

مرۆڤ چ دەوڵـەمەنـد بێ و چ هەژار ، نەفامیی وای لـێ ئەکا زیان بە خۆیشی و بە کەسانی تریش بگەیەنێ ٠٠

ئەگەر دەوڵەمەند بێت غەرِایی دڵ و دەروونی داگیر ئەکات و لـە سروشتی راستەقینەی مرۆڤ دووری ئـەخـاتـەوە و ئەیکاتە درِندەیەکی بێویژدانی بـە هیچ تێرنـەخواردووی خۆهەڵـکێش ٠٠ خۆ ئەگەر چەکوشی یاسا لارەکەی نەفامیی بـدا بـە تەوقە سەری ئادەمیزادا و هەژاری بخا و لە هەموو لایەکەوە تیژەی ستەمی ئاراستە بکرێ ، ئەوا مەپرسە لە حاڵی ئەو هەژارە چۆن وەك تۆپێ‌پێ بـاری پێ ئەکرێ و ئـەکرێتە

اوەکی چڵکاو ، وە چۆن بۆ پاروویە نان وە یـا ئافەرینێك
ەان خۆی و کەسانی تریش ئەشکێنێ ..

بەراستیی نەفامیی ستەم و ئازارە بۆ مرۆڤ ، بەڵام زیاتر بۆ هەژارەکان ، بۆ بێ نەواکان ، بۆ ستەملێکراوەکان ..

بەڵێ ، عومەیری کوڕی وەهبیش ـ کـە لـە شـاری مـەککـە لـە دایك بوو و هـەر لەوێش گەورە بوو ـ لە بەر ئەوەی سـامان و دارایـیـەکی ئـەوتۆی بە کـەلەپـوور بـۆ نەمابوویەوە ، دەست کورت و بێ نەوا بوو ، بەڵام هـەرچەندە یاسای کۆمەڵی نـەفامیی مەککـە ، ڕێزێـکی تایبـەتیی بـۆ خاوەن سامان و داراییەکان دا ئەنا ، لەگەڵ ئەوەشا عومەیری هەژار خاوەن پلەو پایـە بوو لە ناویانا ، ئەویش بـە هـۆی ئەوەوە کـە عومەیر خاوەنی پیـاوەتیی و جوامێریی و ژیریی و ئازایەتیی و چاونەترسییەکی بێ وێنە بوو ، دیارە ئەمانـە بوون وا عومەیری هەژاری دەست کورتیان بردبـووە ریزی پیـاوە پرس پێ کراوەکانی قوڕەیشەوە ..

بـەڵام هەرچۆنێ بوو بێ عومەیر ناچار بووە چاوی لـە

دەست و دەمی ئەوانە بێ کە دەست ڕۆیشتوو و دەسـەڵاتدار
بوون ، بۆیە سەرنج ئـەدەین لـە کاتی هاتنـە خـوارەوەی
قورئـانی پیرۆز و هەڵسانی پێغـەمبـەری خۆشـەویستا بـە
بانگ‌کردنی مرۆڤـەکان بۆ لای خوا ، عومەیر بە مێشـکی
خۆی بیر ناکاتەوە ، بەڵـکو دیلی بیر و هۆش و سـۆزی
ئاغاکانی قورەیش ئەبێت ، بێ ئەوەی ئەم وەك ئـەوانـە هیچ
بەرژەوەندیی و پایە و پلەیەکی لـە مەترسـیدا بێت کەچی
بەوپەڕی لێبڕانـەوە دژی بانگی خوا ئـەوەستێت .. ئەوەی
عومەیری کوڕی وەهب پێی هەڵ ئەسا بەرامبەر بە پێغەمبەری
خـوا و موسڵمانەکان ، وێنەی زۆر کەم بوو .. بەڵام ئەبێ
بزانین تەنها دڵسۆزیی و چەسپاندی خۆی بوو پاڵی بە عومەیری
بێ‌بەرژەوەندیەوە ئەنا تا بەو شێوە بێ‌ئەندازەیە دژی ئیسلام
بووەستێ ، چونکە ڕێبازی قورەیشـی زۆر لا راسـت و
پەسەند بوو .. وە ئەوانەی شوێن پێغەمبەری خوا کەوتبوون
بـە یاخیی و لادراو ئەکەوتنە بەر چاوی ، بۆیە هەرچەندێ
ئازاری بدانایە و بەشداریی پیلان و نەخشەی قورەیشـی
بکردایـە بۆ وەستاندنی بانـگی ئیسلام هێشتا بـە لایەوە کەم

، وو ، وه موسڵمانەکانیش خۆیان زۆر لە عومەیر و
دەست درێژیەکانی ئەپاراست ، تا خوای گەورە دەرووی
لێ کردنەوە و مەدینەیان کردە پایتەختی حکومەتی
ئیسلام ..

* * *

سەربازی ژامدار

خوای گەورە دەرووی لـە کۆمەڵی موسڵمان کردەوە ،
لـە ژێر دەستدرێژیی و ستەمی قورەیشی خوانەناســــدا
رزگاری کرد •• بەڵـێ موســڵمانەکان زۆر تـلانـەوە بـە
دەست ئازار و ستەمەوە ، بەڵام مەردانە شانیان دایـە ژێری و
پیـاوانـە ئارامیان گرت •• ئارامگرتنیان تەنها بریتیی نەبوو
لـە کۆڵنەدان روو بـە رووی قورەیش •• بەڵـکو لەگەڵ
ئەمەشا دانگرتن بە خۆدا بوو تـا رادەیەك ملکەچی فەرمان
بن و بتـوانن خۆیـان بگـرن و دەست نەکەنـەوە • بەڵـێ
موسڵمانەکان لـە مەککەدا تۆڵـەی خۆیان نەئەسەند ، وە بـە
چەك و هێـز دژی قورەیش نـەئـەوەستان ، ئەمەش تەنهـا
گوێڕایەڵیی بوو بۆ فەرمانی خوا ، ئەگینا بەر لـە موســڵمان
بوونیـان لـە قسەیەك خێرا هەڵئەچوون و جەنگ و هەرایان
بەرپـا ئەکرد ••

کاتێ موسڵمانەکان لـە دەستی قورەیش رزگاریان بوو، .. لۆچیان کرد بۆ مەدینە ، قورەیشی ستەمکار دەستی گرت بـە ســەر ســامـان و دارایـانـدا .. بـەو پـەڕی بێ ئابڕوویەوە دەستی گرت بە ســەر موڵك و خانووبـەرە و بازرگانیی موسڵمانـە کۆچکەرەکاندا ..

هـەر چۆن بێ موسڵمانەکان ئامادە بوون لەوە زیاتریش بەخت بکەن بە مەرجێ بە سەربەستیی فەرمانەکانی خوا جێ بـە جێ بکەن ..

بەڵام ئایا بە کۆچ کـردنی موســڵمانەکان قورەیش واز دێنـێ ؟

نـەء .. لە کاتی کۆچ کردندا ئەوپەڕی هەوڵ ئەدرا بۆ ئەوەی پێغەمبەری خوا ـ صلی الله علیه وسلم ـ لە ناو بەرن. وە ئەوە بوو خەڵاتێـکی صەد وشتریـان بڕیـار دا بۆ ئـەو کەسەی کە سەری پێغەمبـەریان ـ بـە زیندوویی یـا بـە مردوویی ـ بۆ بێنێ .. بەڵام خوای گەورە ویستی وا بـوو خۆشـەویسـتەکەی بە بێ وەی بگاتە مەدینە ..

هەروەها بە هەموو شێوەیەك پاگاندەیان کرد دژی بانگی پیرۆز تـا تیشـکی قورئان نەگاتە نـاو دڵـە هۆشـیارەکان و مرۆڤـایەتیی بانگ نەکرێ بۆ پەرستنی خوای تاك و تەنیا ..

تـا بتە تاشراوە زیانبەخشەکان بێ باو نەبن و مرۆڤ لـە رکێفی نەفامیی رزگاری نەبێت ..

تـا رۆشنایی ئیسلام سەرزەویی رۆشن نەکاتـەوە ..

تا پێری شەیتان بە ئارەزووی گڵاویان جڵەوی کاروانی گەلان هـەر لـە مشتیانا بێت ..

تـا نرخ نەدرێتـەوە بە مرۆڤ ..

تا مافە زەوتکراوەکان نەسەنرێنەوە بۆ خاوەنەکانیان..

موسـڵمانەکان ئاگاداری ئـەم پیلانانـە بوون ، بۆیـە دەستە و ئەژنۆ رانەوەستابوون و هەمیشە خەریکی پەروەردە و خۆ ئامادە کـردن بوون ، تـا مافی خوراویـان لە قورەیش وەربگرنەوە و پیلانە گڵاوەکانیشی پووچەڵ کەنەوە ..

ماوەی دوو ساڵ کۆمەڵی موسڵمان لە سایەی حکومەتی قورئاندا ژیانی پڕ کامەرانیی دایە سەر .. بەڵام کامەرانیی

ئەوان بریتیی نەبوو لە خۆش خواردن و حەسانەوە ٠ بەڵکو بریتیی بوو لە بانگ‌کردن بۆ لای خوا بە سەربەستیی ٠٠ دڵە ماڵەکان بە قورئان رۆشن ئەکرانەوە ٠٠ رەوشتی کۆمەڵ بەرز ئەکرایەوە ٠٠ سەربازگەی ئیسلام بە پاڵەوانی خۆنەویست ئەڕازایەوە بۆ پەرەنگاری لەشکری دڵڕەش و خوێن‌خۆر ٠٠

بەڵێ ، هەروەك قوڕەیش بێ وچان دژی ئیسلام کۆششی ئەکرد ، موسڵمانەکانیش بۆ هەل ئەگەڕان تا پشتی دوژمنیان بدەن بە زەویدا ، چونکە دانایەتیی نیە بەرامبەر دوژمنی پیلان‌گێڕ بێخەم دانیشن ، بە ناوی ئاشتیی و ئاشتیخوازییەوە ٠٠ ئاشتیی وەك چەپڵەلێدان وایە ، بە یەك دەست لێ نادرێ ٠٠ وە کە دوژمن دەستی لە کاردا بوو ، ژیریی پەسەندی ناکات ، هیچ هەلێك لە کیس بدرێت ٠٠ بۆیە کاتێ پێغەمبەری خوا ـ صلی الله علیه وسلم ـ هەواڵی گەڕانەوەی کاروانی قوڕەیشی لە شامەوە ، بیست ، فەرمانی دا بە موسڵمانەکان تا رێ بە کاروانەکە بگرن ، ویستی خوا وا بوو موسڵمانەکان فریای کاروانەکە نەکەون تا دەسکەوتێکی

ماددیی و کاتیی و دیاریـیـان بۆ بگۆڕێت بە دەسـکەوتێـکی هەتـا هەتایی ..

قوڕەیش هەواڵی هێـرشی موسـڵمانەکانی بیـسـت و لەشکرێـکی هەزارکەسیی پێکەوە نـا بۆ بەرهەڵستکـردنی موسڵمانەکان ، وە بەرەو بەدر کەوتە ڕێ ..

موسـڵمانەکان و قوڕەیش لـە بـەرامبـەر یـەکـدا سەربازگەیان دروست کرد .. لێرەدا قوڕەیش عومـەیری سوارچاکی هەڵبژارد تـا چەندێ ئەتوانێ لـە موسـیڵمانەکان نزیك کەوێتـەوە و هەواڵی ژمارە و چەکیان بزانێت ..

عومەیر بەوپەڕی دڵسـۆزییـەوە بـەرەو لەشـکری موسڵمانەکان کەوتەرێ ، بە تەواویی لـە موسڵمانەکان نزیك کەوتـەوە ، ئینجا لە پشت گردۆڵـکەیەکەوە خۆی حەشار دا و چاودێریی موسڵمانەکانی ئـەکـرد .. چـاوی بڕیبووە لەشکری ئیسلام ـ سەرسام بوو .. ماوەیەکی بە سەرا چوو هەروا بـە سەیرکردنەوە پەشۆکا بوو .. بە وردیی سەرنجی کۆمەڵی خوای ئەدا .. وەختە بوو خۆی لە بیر بچێتـەوە .. کـە سەیری پێغەمبەری خوا ـ صـلی اللـە علیه وسـلم ـ و

هاوەڵەکانی ئەکرد هەست و هۆشی لێ ئەسەنرا ..
ئەمانە چین ؟
مرۆڤن یا فریشتەن ؟
کەی وا ئەو شەیدای سەیر کردنی هیچ لەشکرێك
، وود ؟

بە پەلە بە شوێن خۆیا گەڕایەوە و بە هاوەڵە
بەپەرستەکانی وت :

ژمارەی موسڵمانەکان سێ‌صەد پیاوە ، یا کەمێ زیاتر وە
یا کەمتر .. بەڵام ماوەم بدەن با ئەمجاریش بڕۆمەوە بزانم
کەمین و پاسەوانیان هەیە یان نا ..

عومەیر بۆ جاری دووەم بەرەو لەشکری خواناس
کەوتەوە رێ ، ئەمجارە بە دۆڵەکەدا سەرکەوت تا بە تەواویی
دوور کەوتەوە ، کەچی هیچی نەدی ، لە کاتی گەڕانەوەیا
ویستی لە شوێنی یەکەم جاریەوە بگەڕێتەوە نەوەکو ببین
کاتێ گەیشتەوە شوێنی چاودێریەکەی دیسانەوە لای دایەوە
و دەستی کردەوە بە چاوێریی و سەرنج دانیان .

بـەڵـێ ، جاری پێشوو زۆری سەیر کـردن ، بـەڵام تێری نەخوارد لـە سەیرکردنیان • ئەمجارەش تێـر و پـڕ سەیری کردنەوە ، ئینجا لغـاوی بۆ ئەسپەکەی شل کرد و بەرەو سەربازگەی بتپەرستیی گەڕایەوە و باسی کـەمیین و هێزی موسڵمانەکانی بۆ کردن و وتی :

« هیچم نەدی ، بەڵام ئەی کۆمەڵی قوڕەیش بـارینی بەڵا و نەگبەتیی ئەکەوتە بەر چاوم ، جەنگاوەرانی مەدینە مردنیـان گرتووە بە کۆڵەوە ، هەرچەندە هیچ کۆمـەك و پشـتیوان و پەنایەکیان نیە جگە لە شمشێرەکانیان ، نایانبینن چۆن خرسیان کردووە و وەك ئەژدیها زمان ئەدەن لـە لێویان ؟ بە خوا بـە بیرمـا نـایـە پیـاوێ لـەوانە بکوژرێ هەتا یەکێکتـان لـێ نەکوژێ •• جـا کە ئەوەندەی ژمارەیان لـە ئێوە کـوژرا ، ئیتر دوای ئەوە خۆشیی ژیان کامەیە ؟ تکایە بە باشیی بیری لێ بکەنەوە » •

عومەیر پیاوێکی هەڵە و هەرزە نەبوو ، وە ترسنۆکیش نەبوو ، ئەگینا لە ناو هەزار جەنگاوەرا ئەو هەڵنـەئـەبژێررا بۆ هەواڵ زانینی موسڵمانەکان ، جا کە سەرنجی سەربازگەی

...لامی کرت ، دڵــی هەواڵی دابوویە ، کەوا قورەیشـــی
ر جەك و تفاق چاری ئەو لەشکرە یەکگرتووە ناکات ، بۆیــە
ۆر پاڕایەوە لێیان تا واز لە جەنگ بێنن و بگەڕێنەوە دوا بۆ
. لکە ، هەندێ لە سەردارانی قورەیش هەر لە ڕێگا ویستیان
گەڕێنـــەوە ، بەڵام ئەبووجەهل ، چونکە نەگبەتیی یەخەی
رتبوو ، خۆی ئاسایی ـ کە هەمیشە حەزی لە ڕێی لاســار
و سەختیی و نالەباریی و خوێن ڕشـتن ئـەکرد ـ پێی لـێ
داکوتـا و وازی لـە رای خۆی نەهێنـا ، بۆیە دوای گـاڵـە
و هاش و لووش خەڵـکەکەی ناچار کرد خۆیـان ئـامـادە
بکەن بۆ جەنگ .

قورەیش لـێ بڕا بۆ جـەنگ .. ئینجا سـوارچاك و
سەرۆکان داوایان کرد لـە عومـەیری کوڕی وەهب تـا ئـەم
یەکەم کەس جەنگ بەرپا بکات .. ئەمیش ئامۆژگاریەکەی
دووبارە کردەوە تـا بەڵـکو واز لـە جەنگ بێنن ، چونکـە
ئەو لەشکرەی ئـەو دیبـووی ، ئـەیزانیی بـەو ئـاسـانیە
ناشکێت .. لـە توانای مرۆڤی بتپەرستی دنیـــا ویســـتا

نیـه بچێت بـه گژ موسڵمانی خواناسـدا ، که مان و مردنی لـه پێناویـا ، به خەیاڵا نایەت .

بەڵام قورەیش ئابڕووچوون لـه چارەی نووسرا بوو ، وه نەگبەتیی باڵی کێشا بوو بـه سەریا و شەیتان چوو بـووه بن کەڵیشی سـەربازه هـەره دڵسـۆزەکانیەوه تـا بیانخاتـه زۆنـگی چارەڕەشییەوه ، به عومەیریان وت : واز لەمه بێنـه و جەنگ هەڵـگیرسێنه ..

عومەیریش ناچار بوو بچێته سەر رای ئـەوان ، بۆیـه جڵەوی بۆ ئەسپەکەی شل کرد و خۆی کرد به ناو ریزەکانی موسڵمانەکاندا .. ئینجا پاڵەوانانه خۆی لـه سـەر ئـەسپەکه خستـه خوارەوه و دەستی دایـه جەنگ و کوشتار ..

ویژدانی عومەیر مردبوو ، تا پێی بڵێ : کابرا له پێناوی چیـا وا خۆت ئەکەیته قوربانیی ؟ بۆچ ژیانی خۆت ئەخەیته مەترسییەوه ؟

جەنگ گەرم بوو ، شێره چاونەترسەکانی ئیسـلام شمشێریان خستبووه گەردنی سەربازه بتپەرستەکانەوه .. پێغەمبەری خوایش ـ صلی الله علیه وسلم ـ به گەرمیی لـه

خوا، گەورە ئەپاڕایەوە بۆ سەرکەوتنی ئیسلام و لەشکرە زۆرەکەی •• ئینجا دوای ئەوە هاتە ناو هاوەڵەکانیـەوە و ئاگایەتیی ئەدایە بەریان و مژدەی بەهەشتی ئەدانێ ••

خوای گەورە دەست بەرداری کۆمەڵی خۆی نابێـت ، بـەڵـکو هەمیشە پشتیان ئـەگرێت ؟ بۆیە هـەموو شتێ بـە بـەرژەوەندیی موسڵمانەکان بوو • ئینجا بـە فەرمانی خـوا وەك قورئانی پیرۆز باسی ئەکات فریشتە هاتنە خوارەوە بـۆ یارمەتیی موسڵمانەکان تـا دامەزراو بن و زراوی قورەیشمیش بـڕوات ••

جەنگ کۆتایی هات بە قازانجی لەشکری خواناس •• قورەیش تـا کوژران و تـا زامدار بوون و تـا بە دیل گیران ئینجا هەڵاتن بەشی بوو •• ئەو هەموو گاڵە گاڵەی کـرد و بـە نـاو هۆزەکانی سەرە ڕێگایـا هاش و لووشـی زۆری کرد •• هۆزەکانیش چاوەڕوانی سەرەنجامی زۆرانبـازیيان ئەکرد •• کەس بە نەما نەبوو لەشکری کەم و کـەم تفـاقی ئیسلام بەرگەی لەشکری زۆر و زەبەندە و پڕچەك و تیـر و تەسەلی کافر بگرێت •• لە هاتندا قورەیش زۆر لە خـۆی

رازیی بوو ، لـە بەر خۆیـەوە بیانووی دەست کـەوتبوو تـا موسڵمانەکان بهاڕێت •• بـەڵام لـە گەڕانـەوەدا بەویـەڕی سەرشۆڕییەوە بەرەو مەککە گەڕایەوە •

عومـەیر یـەکێ بـوو لـە زامـدارەکانی قوڕەیش و کوڕەکەشی لـە دیلەکان •• دوای زامدار بوونی بێهۆش کەوت •• شەو هات بـە سەرا و سەرما کاری کردە سەری و هاتەوە سەر خۆی ، بە هەر حاڵێ بوو گەیشتەوە مەککە ••

عومەیر لـە مەککە مایەوە هەتا زامـەکەی ســـاڕێش بوو •• جـا ئەم زامدارییەی خۆی لـە لایەکەوە و بـەدیل گیرانی کوڕەکەی ـ کە هەمیشە بیری لێ ئەکردەوە و خەو و حەسانەوەی لـێ هەڵـگرتبوو ـ لـە لایەکی ترەوە ، هانی ئەدا تـا زیاتر داخ لە دڵ بێ بۆ موسڵمانەکان ••

پرشنگێکی ڕووناکیی

لەشکری دڵ و دەروون پاك بە سەرکەوتنەوە ئەڕایەوە مەدینە ٠٠ ئەوانەی خوا هەڵیبژاردن بە شەهیدیی بە بەهەشتی بەرین گەیشتن ٠٠ ئەوانەش کە مانەوە ، سەشخەڵی ئازادییان گرت بە دەستەوە بۆ رزگار کردنی گەلان ٠٠ دیلەکانیش هێنرانەوە مەدینە ٠٠ بەڵام موسڵمانەکان زۆر بە ڕێزەوە سەیریان ئەکردن ، هەتا لە ڕێگا خواردەمەنیی خۆیانیان پێشکەش بە دیلەکان ئەکرد و خۆیان بە برسێتی ئەمانەوە ٠٠ لە ئیسلامدا ئادەمیزاد و گیانلەبەر و گژوگیا و دار و درەخت و هەموو شتێك مافی ژیانی پارێزراوە ، پێویستە دەستدرێژیی نەکرێتە سەر ٠٠ دڵ و دەروونی موسڵمانان چونکە پەروەردەی خواناسیی کراوە ، پێویست کراوە لە سەری مەبەستی چاکە بێت ، چاکە ٠٠ بەڵێ چاکە!!

ئەمەیە جیاوازیی راستەقینەی نێوان خواناسان و خوانەناسان••
خواناسان چاکە و خوانەناسان خراپــە پیشەیانە • سەرەنجامی ژیانیش بەستراوە بەو مەبــەســتەوە کــە کۆمــەڵی دەســت رۆیشتوو هەوڵی بۆ ئەدا ••

عومەیر وەختە بوو بۆ کوڕەکەی شێت بێت ، بەڵام چی بکات ؟ چۆن دەستی بگاتە پێغەمبەری خوا و موسـڵمانەکان تــا تۆڵەی « وەهب »ی کوڕی بسێنێ ؟ تەنها هەناسە هەڵکێشانی لــە دەست ئەهات ••

رۆژێــکیان لــە چێشتەنگادا عومەیر بەرەو کەعبە کەوتە رێ تــا تەوافێکی ماڵی خوا بکات و لــە بتەکانی بەرەکــەت و پیرۆزیی وەرگرێ ، ئەبینێ صەفوانی[1] کوڕی ئومەییە[2]

---

(۱) صەفوانی کوڕی ئومەییە زۆر داخ لە دڵی موسڵمانەکان بوو ، بە تایبەتیی دوای کوژرانی باوکی لــە بــەدرا •• ئامۆزای عومەیری کــوڕی وەهب بوو ، بــەڵام چونــکە عومەیر هەژار بوو ، وەك ئاغا و نۆکەریان لێ هاتبوو •• لــە دوای جەنگی بــەدر سەر قافڵەی کاروانی قورەیش بوو تــا بــە عیراقدا تێ پەڕن و دەستی موسڵمانەکانیان نەکاتێ ، بەڵام پێغەمبەری خوا ـ صلی الله علیه وسلم ـ

وا لەوێ دانیشـــتووە ٠٠

عومەیر بەرەو ڕووی صەفوان هات و وتی : بەیانییت باش ئەی سەرداری قورەیش ٠٠ صەفوان وتـــی : بـــەیانییت باش ئەی باوکی وەهب ٠ دانیشە پێکەوە ساتێك وت و وێــژ بکەین چونکە بـــە وتـــە و قسە نەبێت کات تەواو نابێت ٠٠

ئەم هەواڵەی زانیی و زەیدی کوڕی حاریشـــەی کـــردە سەرکردەی صـــەد موسڵمان و بـــە ئاسانیی دەســـتیان کرت بـــە ســـەر کاروانەکەدا ، ئەمەش پشت شکانێك بوو بۆ قورەیش تـــا نەتوانن کەشتی شـــام و عیـــراق بکـــەن ٠٠
صەفوان ئازا و جوامێر بووە و یەکێك بووە لە «الـمؤلـفـةِ قلوبهم » ، بەژداریی جەنگی یەرمووکی کردووە ، وە لـــە مەککەدا و لـــە ساڵی (٤١)ی کۆچییدا ئەم جیهانەی بـــە جێ هێشـــتووە ٠٠

(٢) ئومەییەی کوڕی خەلەف یەکێك بـــوو لـــە ســـتەمکارە ملهوڕەکانی قورەیش و ئاغای بیلالی حەبەشیی بوو ، بـــە هەموو شێوەیەك سزای ئەدا تـــا لـــە ئیسلام پەشیمان بێتەوە ٠٠ موسڵمان نەبوو ، بەڵکو لـــە بەدرا بە دەستی موسڵمانەکان کوژرا ٠٠

• زۆر سەیرە ! صەفوان چونکە باری لارە و رۆژی ئاسکە و پایە بۆشەکەی لە رووخاندایە ، چەند جوان وەلامی عومەیر ئەداتەوە ؟ وە چۆن داوای لێ ئەکا پێکەوە دانیشن و وت و وێژ بکەن ؟ لە کەرەمی ئاغا بە زیاد بێت • بۆچی عومەیر لە خۆشیانا ئەز گەز بالا نەکات ، ئاغا ئەوەندە خاوەن مەرحەمەت بێت ؟ بەلام نەفام و گێلە عومەیر ، نازانێ ئەو جۆرە پیاوانە ئەگەر ئیشیان بە یەکێ نەبێ چۆن لا ئەکەن بە لایەوە ؟ نازانێ ئەیەوێ بیکاتە کوتەکی ناو چلکاو و بەس •• ئەگینا بۆچی تا دوێنێ بوو سەردارانی قورەیش ئەیان وت : ئەی موحەممەد ئێمە بە مەرجێ موسلمان ئەبین کەوا یا ئەبێ ئەم هەژار و لاتانە دەرکەیت ، وە یا هیچ نەبێ لە گەلمانا دا نەنیشن ، رۆژێ بۆ ئەوان و رۆژێ بۆ ئێمە • چونکە بۆنی عارەقیان لێوە دێت ؟!

بەلێ ستەمکاران بە پێی کات و بەرژەوەندی ئەجوولێنەوە •• ئەو رۆژە ئەوە بیانوویان بوو ، ئەی ئێستە بۆ عومەیری هەژار بۆنی عارەقی لێوە نایەت ؟-

ئەمەیە پیشەی هەمیشەیی ستەمکاران و هەڵوێستی گێل و نەفامەکان ..

عومەیر لە تەنیشت ئاغاوە دانیشت و باسی شکانی قورەیش و سەرکەوتنی موسڵمانەکان هاتە کایەوە و دەستیان کرد بە ژماردنی ئەو دیلانەی کەوتوونەتە دەست موسڵمانەکان ، وە هەناسەیان بۆ سەردارە قورەیشیەکان هەڵئەکێشا ، ئەوانەی کە شمشێری موسڵمانەکان بێ گیانی کردن و لە ناو بیرەکەی بەدردا سەریان نایەوە . صەفوان هەناسەیەکی هەڵ کێشا و وتی :

بە خوا ژیانمان دوای ئەوان هیچ کەڵکی نیە .

عومەیریش وتی : بە خوا راست ئەکەی .

ئینجا تۆزێ بێ دەنگ بوو و وتی :

بە خوای کەعبە ، ئەگەر قەرزم بە سەرەوە نەبوایە کە ئیمە بیبژێرمەوە و نەترسامایە تیا چوونی مناڵەکانم لە دوای خۆم ، ئەچووم موحەممەدم ئەکوشت تۆڵەی قورەیشم ئەکردەوە .. ئینجا بە دەنگێکی نزمەوە وتی :

به رۆیشتنم هیچ گومانێك دروست نابێت ، چونکه وەهبی کوڕم لــه لایانه •

صەفوان ئەم وتەیەی عومەیری بە هەل زانی ، نەیویست لــه کیسی بدات ، بۆیه ئاوڕی دایەوه بۆ لای و وتی : ئــەی عومەیر ، قەرزەکەت هەمووی له سەر من ، هەرچەنده بــێ بۆتی ئەبژێرمەوه ، منالەکانیشت هەتا من ماوم و ئەوان ماون با لەگەڵ منالەکانی خۆما بن، خۆ سەروەت و سامانی من ئەوەنده زۆره بەشی هەموویان ئەکات و زۆر بە باشیی پێی ئەژین •

عومەیر وتی : کەواته ئەم باسەمان بــا شــارراوه بێت و لای کەس مەی درکێنه •

صەفوانیش وتی : باشه چۆنت ئەوێ بــا وا بێ ••

کاتێ که شەیتان زاڵ بوو به سەر دڵ و دەروونی هەر کەسا بەو شێوەیه لێ ئەبڕێ بۆ دوژمنایەتیی کــردن لەگــەڵ راستییدا •• بەو شێوەیه ویژدانی بەنج ئەکرێ •• عومەیر ئامادەیه بچێت پێغەمبەری خوا ـ صــلی اللــه علیه وســلم ـ بکوژێت لــه بەر ئەوەی بانــگیان ئەکا بۆ ســــەر راستریین

ڕێگە و ناسینی خوای تاك و تەنیا ‎••‎ بۆ ملکەچیی کردن بۆ خوای پەروەردگار تا بکەونە سەر ڕاستەشەقام و ژیانی ئادەمیی ڕاستەقینە تام بکەن ‎••‎ لە سەر ئەم بانگە بەرز و پیرۆزەیە وا موحەممەدی کوڕی عەبدوڵلا ـ صلی الله علیه وسلم ـ لە بەر چاوی صەفوان و عومەیر و هاوچەشنانیان هەقی کوشتنی هەیە ، ئەگینا ئەگەر بڵێین لە تۆڵەی کوڕە کەیا بەم کارە هەڵسێ خۆ لەوە و پێش کاتێ موسڵمانەکان لە مەککەدا بە دەستی قوڕەیش ئەچەوسێنرانەوە هیچ زیانی نەبوو بۆیان جگە لە لابردنی ئەو بتە ڕەق و تەقانە و شوێنکەوتنی بیروباوەڕی ئیسلام کە مایەی پێشکەوتن و حەسانەوە و هێمنیی و ئاسایشە بۆ تێکڕای مرۆڤایەتیی بەڵام عومەیری چاوبەستکراو و صەفوانی خاوەن بەرژەوەندیی ناتوانن دوورەبینیی بکەن،بەڵکو گورزلە تاریکیا ئەوەشێنن‎••‎ لەگەڵ ئەوەشا نەفامن و نازانن کۆمەڵی خوا بەڵێنی لە پەروەردگارەوە وەرگرتووە بە سەرکەوتن و سەرفرازیی هەردووجیهان ‎••‎ وە نازانن هەرگیز خوا نایەڵێت ڕووناکیی خۆی بە فووی ئەوان بکوژێتەوە ‎••‎ هەروەها لە هەموو

کات و شوێنێـکدا کاتێ موسڵمانەکان هەوڵی بڵاوکردنەوەی ئاینی خوا بـدەن ئەبینی خێرا خاوەن بـەرژەوەندیـەکـان و چڵکاوخۆرەکانیان ئەکەونەوە فـاك و فیك و بـە هـەمـوو شێوەیەکی ناشیرین و نەشیاو هەوڵ ئەدەن بۆ کپ‌کردنەوەی دەنگی ئەو بانگەوازە تاوەکو مرۆڤـە سەرگـەردان و مـاف خـوراو و سـەرلێ‌شێواو و بێ‌نەواکان ئەوانەی کە تینوویانە بۆ داد و یەکسانیی ، چاویان نـەکرێتەوە و لـە ژێر رکێفی ئەوان نەیەنە دەرەوە • بەڵام خەیاڵی خاوە •• بەو مەرجەی ئەو کۆمەڵە کۆمەڵێـکی موسڵمانی راستەقینە بێ و لـە بـەر رەزامەندیی خوا و بەرزیی ئیسلام و بەرژەوەندیی موسڵمانان ئیش بکا ، هەر سەر ئەکەوێ •• وەك لە قورئانی پیرۆزا لـە چیرۆکی پێغەمبەرەکان و موسڵمانە پێشینەکاندا باس کراوە • ئەو باسانە هەموو مژدەن ، وە هەموویان نەخشەی سەرکەوتن ئەکێشن و هۆکانی سەرکەوتن و مەرجەکانی دیاریی ئەکەن•

بـەڵـێ ، عومـەیر نەخشـەی کێشـا و بڕیاری دا •• نەخشەیەکی زۆر گرنگ •• بڕیارێـکی زۆر گـەورە •• کوشتنی پێغەمبەری ئیسلام •• کوژاندنەوەی چرای ئیسلام••

خوای گەورە و بەدەسەلات ئەیەوێ ئایینی بلاو بێتەوە و
سەرکەوێ ، تا مرۆڤایەتیی لە سایەیا بحەسێتەوە ..
عومەیری هەژاری قەرزاری بێدەسەلاتی کەم هێز و تواناش
ئەیەوێ نەهێلێ . سەیری ئەم بیر و هۆشە .. سەیری ئەم
مێشك و ژیرییە !! زۆر جێگای پێکەنینە .. ئەوانەی وەك
عومەیر نەخشە ئەکێشن زۆر سادە و ساویلکەن .. بەلام
موسلمانی خەمخۆری مرۆڤایەتیی پێکەنینی نایەت ، بەلکو
بەزەیی بەو مرۆڤە سەرلێشێواوەدا دێتەوە کە ئەوەندە
دەرهەق پەروەردگار و بەخششەکانی سپلەیە ، بێ ئەوەی لە
چاکە و بەخشیش بەولاوە خوا هیچی لەگەل کردبێ ، کەچی
ئەوە هەلوێستیەتی . ئەوانەی کە وەکو عومەیر نەخشە
ئەکێشن ، یا وەکو صەفوان خەلکیی هەلئەنێن بۆ کپ
کردنەوەی دەنگی رزگاریی ئایینی ئیسلام ، ئەوانە پێویستە
موسلمانەکان بەزەییان پیایانا بێتەوە ، بە تایبەتیی ئەوانەی لەم
چەرخەدا دژی بانگەوازی خوا ئەوەستن ، چونکە وا وتمان
صەفوان و عومەیر نەفام و نەخوێندەوار و دواکەوتوو بوون ،
خۆ ئەوانەی ئەمرۆ خوێندەوارن و ئەزانن ئەمە پانزە صەدەیە

مرۆڤە دڵڕەشە کەللەڕەقەکان خەریکن و هەوڵ ئـەدەن وا
دژی ئیسلام ئـەجووڵێنـەوە ، بێ ئـەوەی بتوانـن ئـایینی
ئیسلام لە ناو بەرن ٠٠ ئەم هەموو ماوەیە قورئان و فەرمودە
هەر بە پاکیی و پو ختەیی و بێدەسـتکاریی مـاونەتـەوە و
چرایەکی رۆشنن بۆ بەرپێ رووناك کردنەوەی ئەوانەی کە
ئامادەن بە ڕێبازی قورئانا بڕۆن ٠٠ ئـەم خوێنـدەوارانـەی
ئەمڕۆ ئەبوایە بە وردیی لە مێژوو بکەیشتنایە ، وە بە یـەك
پارچەیی سەیریان بکردایە ، نەك تەنها ئەم چەند سـاڵەی
دواوە !! لـە لایەکی ترەوە دڵی هەموو کەسێك وا لـەژێـر
توانای خوای گەورەدا و هەر کاتێ لەو نەخشـە پووچـانـە
وازبێنێ ئەوپەڕی سەرفرازیی و سـەرکـەوتنـە بـۆی ٠٠
عومەیر بـە دڵێـکی پڕ لـە قار و قینەوە دەرهەق بە پێغەمبەر
و هاوەڵەکانی لە کەعبە هەستا و هاتە ماڵەوە ٠٠ دەستی کرد
بە خۆ ئامادە کردن بۆ جێبەجێ کردنی نەخشەکەی ٠٠ بـێ
ئەوەی ترسی لەوە بێ کە کەسێ بە نیازەکەی بزانێ چونکە
کەس و کاری دیلە قورەیشیەکان هات و چۆی مەدینەیـان
ئەکرد تا فیدیە بدەن بە موسڵمانەکان و دیلەکانیان بێننـەوە ،

عومەیر داوای شمشێرەکەی کرد ، خێرا بۆیان تیژ کرد و بە ئاوی ژەهر ژەهراوییان کرد • وە داوای وشترەکەی کرد تا کورجی بکەنەوە و بۆی ئامادە بکەن ، ئینجا سوار بوو و بەرەو مەدینەی پایتەختی ئیسلام بە کۆڵێ خەشم و رق و قینەوە کەوتە رێ ••

عومەیر گەیشتە مەدینە و بەرەو مزگەوتی پێغەمبەر ـ صلی اللە علیە وسلم ـ رۆیشت تا پێغەمبەر ببینێ •• کاتێ لە دەرگای مزگەوت نزیك بۆوە ، وشترەکەی چۆکی دا دا و دابەزی • لەو کاتەدا عومەری کوڕی خەططاب ـ خوا لێی رازیی بێت ـ لەگەڵ چەند هاوڵێکیان لە نزیك دەرگای مزگەوتەوە دانیشتبوون و بیریان لە رۆژی بەدر و کارەساتەکانی و کوژران و تێشکان و بەدیل گرتنی قورەیشیەکان ئەکردەوە وە یادی پاڵەوانێتیی موسڵمانە موهاجر و ئەنصارکانیان ئەکردەوە کە چۆن خوا سەری خستن و دوژمنەکانیانی تێ شکاند و سەرشۆڕی کردن • لەم کاتەدا عومەر ئاوڕی دایەوە و چاوی بە عومەیری کوڕی وەهب کەوت لە سەر وشترەکەی دابەزیی و بەرەو مزگەوت

چوو و شمشێرەکەشی لـە کێـلان دەرهێنـا بوو ، خێـ
راچڵەکیی و فەرمووی : ئەو سەگە ، ئەو دوژمنی خوایـە
عومەیری کوڕی وەهب ، بە خوا بۆ خراپەیەك نـەهاتبێ بـ
هیچی‌تر نەهاتووە[٣] •• لە مەککەدا خـوانەناسـەکانی ـ
دژمان هەڵنەنا و لە ڕۆژی بەدرا بەر لـە دەسـت‌پێ‌کـردن
جەنگ جاسووسیان بوو لە دژمان • ئینجا بـەوانەی دەور
بەری فەرموو : بڕۆن بۆ لای پێغەمبەری خـوا و لە دەوری
بن و لەو پیسە فێڵبازە ئاگادار بن دەستی لێ نەوەشێنێ ••

ئینجا عومەر هەڵسا و چوو بۆ لای پێغەمبەر و فەرمووی
ئەی پێغەمبەری خوا ، ئەوە عومەیری کوڕی وەهبی دوژمنی
خوایە ، هاتووە شمشێرەکەی لە کێلان دەر هێناوە ، وە مر

---

(٣) خواناسیی و شوێنکەوتنی ئیسـلام بە دلسـۆزییەوە
نەبێتـە مایـەی چاوساغیی •• فەراسەت بە موسڵمان
نەبەخشێ ، تـا پەی بەرێ بە دیوی ناوەوە و ڕاستێتیی
هەموو شتێ •• ئەمەیە ڕێبازی موسڵمان تـا دوژمنـان
نەتوانن بیخەڵەتێنن و نەتوانن پشتی بدەن بە زەوییدا

وا دێت بە دڵما جگە لـە خراپە هیچی تری ناوێ • پێغەمبەر صلی اللە علیە وسلم ـ فەرمووی : بـا بێتـە ژوورەوە لام • عومەر هاتە دەرەوە دەستی دایە یەخەی عومەیر و قایشـەی شمشێرەکەی کە کردبوویە ملی بـا دا و لـە ملی توند کرد و بردیە لای پێغەمبەر ـ صلی اللە علیە وسلم ـ • جـا کاتـێ پێغەمبەر ـ صلی اللە علیە و سلم ـ بەم شێوە بینی ، بە عومەری فەرموو : بەرەڵای کە عومەر • ئەویش بەرەڵای کرد • ئینجا پێی فـەرموو : لێـی دوور کـەودرەوە • ئەویش لێی دوور کەوتەوە • ئینجا رووی کردە عومەیر و فەرمووی : نزیـك بەرەوە عومەیر ، ئەویش نزیك بۆوە و وتی : «انعم صباحاً» • واتـە : بەیانییت باش •• ئەمە سەلامی عەرەبەکان بوو لـە نەفامییدا • جا پێغەمبەر ـ صلی اللە علیە وسلم ـ فـەرمووی : ئێمە خوا رێزی لێ گرتووین بە سەلامێك کە لـە سەلامەکەی تۆ باشترە ، خوا رێزی لێ گرتووین بە « السلام علیکم » کە سـەلامی ئەهلی بەهەشتە • عومەیر ووتـی بـەخـوا لـە سەلامەکەی ئێمە دوور نـەکـەوتوویتـەوە و ئەمەت تـازە داهێناوە ••

پێغەمبەر ـ صلی الله علیه وسلم ـ فەرمووی : چی تۆی هێناوە عومەیر ؟!

وتی : هاتووم تکا ئەکەم بۆ ئەو دیلەم کەوا لە دەستانا بەری بدەن و بە چاکی لە گەڵی بجوولێنەوە ..

فەرمووی : ئەی ئەم شمشێرە چیە لە ملتا ؟!

وتی : خوا بیبڕێ چ شمشێرێکە ، بۆ ڕۆژی بەدر هیچ کەڵکی خوارد ؟!

فەرمووی : راستیم پێ بڵێ بۆ چی هاتوویت ئەی عومەیر ؟

وتی : بۆ ئەوە نەبێ بۆ هیچی تر نەهاتووم .

فەرمووی : وا نیە .. تۆ و صەفوانی کوڕی ئومەیە لە نزیك حیجردا دانیشتن و باسی کوژراوانی قوڕەیشتان کرد لە بەدرا و ئینجا وتت : ئەگەر لەبەر قەرزاریی و ماڵ و منال نەبوایە ئەچووم موحەممەدم ئەکوشت ، جا صەفوانیش چوو ژێر بژاردنەوەی قەرزەکەت و بەخێوکردنی ماڵ و منالەکەت بە مەرجێ من بکوژی ، بەڵام خوا ڕێگات نادا ئەوە بکەیت..

عومەیر تۆزێك بەشۆکا و ئینجا ئەوەندەی پێ نەچوو

وتی : شایەتیی ئەدەم کە تۆ پێغەمبەری خوایت ئینجا وتی :

ئێمە لەمە و پێش ئەی پێغەمبەری خوا باوەڕمان پێ نەئەکردی کە تۆ هەواڵی ئاسمانت ئەداینێ و وەحیت دێتە سەر ، بەڵام ئەم هەواڵەی من و صەفوان جگە لە خۆم و خۆی کەس نەیزانیوە، وە بەخوا بە یەقین ئەزانم ئەم هەواڵە جگە لە خوا کەس ئاگاداری نەکردووی .. جا سوپاس بۆ ئەو خوایەی کە منی راکێشا بۆ لای تۆ تا هیدایەتم بدا بۆ سەر ئیسلام . ئینجا وتی :

أشهد أن لا اله الا الله ، وأشهد أن محمداً رسول الله .

بەمە عومەیر موسڵمان بوو و پێغەمبەریش - صلی اللـه علیه وسلم - بە هاوڕێکانی فەرموو :

« براکەتان لە ئاینەکەی شارەزا بکەن و قورئانی فێر بکەن و دیلەکەی بەر بدەن » .

موسڵمانەکانیش بە موسڵمان بوونی عومەیر زۆر دڵشاد بوون ، هەتا ئەوە بوو عومەری کوڕی خەططاب - خوالێی رازیی بێت - فەرمووی :

بەرازێکم خۆشتر ئەویست تا عومەیری کوڕی

وەهب كاتێ هاتە لای پێغەمبەر ـ صلی الله علیه وسلم
بەڵام ئەمڕۆ لە کوڕەکانم خۆشترم ئەوێ •

بەم شێوەیە ڕێگای ڕاستی خوا و بەرنامە پیرۆزەکە سەربازێکی تری زیاد کرد •• سەربازێکی تری زیاد کرد ئەگەر و نەگەر بوو پێغەمبەری خوا ـ صلی الله علیه وسلم بکوژێت و نە هێڵێ چرای ئیسلام بە تەواوەتیی سەرزەوی ڕووناك بکاتەوە • بەڵام خوا زۆر بە بەزەییە •• ئەو هەمو شوێنکەوتوانەی نەفامیی شیاوی دۆزەخ نین بەڵکو بە پڕوپاگاندە دژی ئایینی خوا ئەوەستن ، بۆیە هەر بە دەرکەوتنی پرشنگێکی ڕووناکیی ڕێگای شیرینی خوا ، خێرا ئەو دڵە نەرمانەی کە بە دڕك و داڵ داپۆشراون و تۆز و گەردیان لێ نیشتووە خێرا خەبەریان ئەبێتەوە و ڕاستەشەقام ئەگرنە بەر ، وە ئەبن بە سەربازی بەوەفا و کۆڵنەدەر ••

لە کاتێکا کە عومەیر خەریکی پەروەردە کردنی خۆیەتی لە قوتابخانەکەی پێغەمبەری خوادا ـ صلی الله علیه وسلم ـ ، وە دڵە ناسکە تازە بەخەبەر بۆکەی ، بە ناوی

قورئان تێر ئاو دەکات ، کە بە خۆشترین رۆژانی ژیانی ئەژمێرێ و مەککە و هەرچی تیایە هەر بە بیریا نایە ، سەفوانی کوڕی ئومەیەش دڵخۆشیی خۆی ئەدایەوە و ئەیدا بە لای کۆڕەکانی قوڕەیشدا و پێی ئەوتن : مژدە بێت کەوا بەم نزیکانە دەنگ و باسێکی ئەوە ئەبیستن کە رووداوی بەدرتان لە بیر ئەباتەوە ..

صەفوان رۆژ و سەعاتی ئەژمارد .. بە تەمای کوژرانی پێغەمبەر بوو بە دەستی عومەیر .. بەڵام ماوەکەی بە سەرا تێ پەڕیی و هیچ دەنگێك نەبوو ، بۆیە خەو و خۆراسی لا هەڵگیرا و ئارامی لا نەما ، ئینجا ناچار بوو هەر رێبوارێکی ئەدی هەواڵی عومەیری کوڕی وەهبی لێ ئەپرسی و کەسیش نەبوو هەواڵێکی وای بداتێ کە زامی دەروونی سارێژ بکا . هەتا رۆژێکیان رێبوارێك هات و وتی : عومەیر موسڵمان بووە .

صەفوان هەروەك هەورە تریشقەیەکی بەر کەوێ راچڵەکیی ، چونکە هەرچی وا بە سەر زەوییەوە موسڵمان بوایە نەئەهات بە بیریا عومەیر موسڵمان بێت ..

بەم شێوەیە عومەیر نەك هەر لەبەر ئەوە پێغەمبەر ـ صلی الله علیه وسلم ـ بە نیازەکەی زانی بوو ، بەڵکو لە بەر راستیتیی و بێ گەردیی و رێك وپێکیی و بێ کەم وکوڕیی ئاینی خوا ، دوای شارەزا بوونی و لێکۆڵینەوەی کەوتە شوێنی و چەندێ دوژمنایەتیی لەگەڵ کرد بوو چەند جارەی ئەوی کەوتە هەوڵ و کۆشش بۆی ، بۆ بڵاوکردنەوەی بە ناو ئەوانەدا کە وەك خۆی خەڵەتێنرا بوون و رێگای راستیان گوم کرد بوو •

بەڵێ عومەیر دوای شارەزابوونی و تێگەیشتنی لە ئیسلام ، وە دوای لەبەرکردنی هەرچەندێ کە لە توانایدا بوو لە قورئانی پیرۆز ، هاتە خزمەتی پێغەمبەر ـ صلی الله علیه وسلم ـ وە وتی : ئەی پێغەمبەری خوا ، من ماوەیەکی زۆر لە ژیانم سوور بووم هەوڵم ئەدا بۆ کوژاندنەوەی رووناکیی خوا ، وە زۆر ئازاری ئەوانەم ئەدا کە لە سەر ئاینی ئیسلام بوون ، بۆیە حەز ئەکەم ماوەم بدەی بچمەوە بۆ مەککە و بانگی قورەیش بکەم بۆ لای خوا و پێغەمبەرەکەی ، جا ئەگەر بە گوێیان کردم ئەوا چاکە

وە ئەگەر پشتیان هەڵکرد ئەوا دەست ئەکەم بە ئازاردانیان هەروەك ئازاری هاوەڵەکانی پێغەمبەری خوام ئەدا ..

پێغەمبەر ـ صلی الله علیه وسلم ـ ماوەی عومەیری دا و هاتەوە بۆ مەککە و لە پێشەوە سەری لە ماڵ و منداڵەکەی دا و ئەوسا چوو بۆ ماڵی صەفوان و پێی وت : ئەی صەفوان ، تۆ پیاوێکی لە پیاوە ژیرەکانی قورەیشی ، ئایا تۆ دێت بە بیرتا کەوا ئەوەی ئێوە وان لە سەری لە پەرستنی بەردان و قوربانیی کردن بۆیان راست بێ و ژیریی بە ئایینی دا بنێ ؟

بەڵام من شایەتیی ئەدەم کەوا یەك خوا هەیە شایانی پەرستن و گوێڕایەڵیی بێ ، وە موحەممەدیش پێغەمبەری خوایە ..

جا عومەیر وەك مەردێکی چاونەترس بە ناو مەککەدا ئەگەڕا و خەڵکیی بانگ ئەکرد بۆ سەر ئایینی ئیسلام و باسی راستیی و پاکیی ئایینی خوای ئەکرد ، تا لە سەر دەستی ئەوا خەڵکێکی زۆر موسڵمان بوو ..

وەفای موسڵمان

عومەیر بە موسڵمانبوونی و شارەزابوونی لە ئیسلام ،
هەستی بە ئەرکی سەرشانی خۆی کرد ، تێ گەیشت ژیان
لە سایەی ئیسلاما بریتییە لە جیهاد .. لە هەوڵ و
تێکۆشان ، هەرچی لە وزەدا هەیە .. بۆ گەیاندنی
رووناکیی بە جیهان .. بۆ رزگارکردنی مرۆڤایەتیی .. بۆیە
زۆر لە مەککە نەمایەوە و کۆچی کرد بۆ مەدینە بۆ خزمەتی
پێغەمبەری خوا ـ صلی الله علیه وسلم ـ تا بەشداری
هەڵمەتی رزگاریی‌خوازیی بکات و ئەویش شان بە شانی بر
موسڵمانەکانی قەڵای ستەمکاریی برووخێنێ .. لە هەموو
رووداوەکانا بەشداری کرد ، وە تووشی چەرمەسەریێ ،
تاقیکردنەوەی سەخت بوو ، بەڵام بەوپەڕی دڵسۆزییەو
هەوڵی ئەدا چونکە باوەڕی زۆر پتەو و دامەزراو بوو ، و
بە راستیی و پاکیی شوێن ئیسلام کەوتبوو ..

خوای گەورە کۆمەکی کۆمەڵی موسڵمانی کرد ، هەروەك لە بەخششی ئیسلام بەهرەوەری کرد ، هەروەهاش ئەوپەڕی راستگۆیی و دڵسۆزیی و لێ بڕانی کردە بەخششێکی تر و پێشکەشی کرد ‥ تا بە یاسای خوا شیاوی سەر کەوتن و پایەپێدان بوو ، تا کۆمەڵی موسڵمان وە جێی بڕوای پەروەردگار و پەڕەی پێ دا ‥ تا ئەوە بوو ساڵی هەشتەمی کۆچیی هاتە بەردوە و دوای بەستنی پەیمانی حودەیبییە[٤] بە دووساڵ قورەیش پەیمانەکەی شکاندەوە و پێغەمبەری خوایش ـ صلی الله علیه وسلم ـ بە دە هەزار موسڵمانی چەکدارەوە هێرشی بردە سەر قورەیش کە هەر نەیانوێرا بیر لە هێز و چەك و جەنگ بکەنەوە تا بەرامبەر لەشکری خواناس بووەستن ‥ دانیشتوانی مەککە خۆیان دا بە دەستەوە ‥ ملکەچیان نواند

(٤) لە کاتی پەیمانی حودەیبییەدا عیمەیری کوڕی وەهبیش یەکی بوو لەو دە هاوەڵەی کە لە گەڵ عوثماندا چوونە مەککەوە تا سەر لە خزم و کەس و کاریان بدەن ‥

بۆ سەرکردایەتیی ئیسلام ، جگە لە چەند کەسێکی کە

کە خۆیان زۆر بە تاوانبار ئەزانی ، کە یەکێ لەوانە

صەفوانی کوڕی ئومەیە بوو ..

صەفوان ـ وەك هەموو دوژمنێکی خراپکار بۆی

دەرکەوت تازە قوڕەیش ناتوانێ لە بەردەم دێرشی

خواناساندا خۆی بگرێت ، وە تازە رێبازی بتپەرستیی کۆتایی

هاتووە ، وای بە باش زانی را بکات . جا هەرچەندە ئەو لەو

دە کەسەی قوڕەیش نەبوو ، کە پێغەمبەری خوا ـ صلی الله

علیه وسلم ـ فەرمانی دا بوو بە رشتنی خوێنیان ، بەڵام خۆی

ئەیزانیی چەندە تاوانەکانی زۆر و لە ژمارە نەهاتوون بەرامبەر

بە ئیسلام و موسڵمانەکان ، بۆیە زۆر لە خۆی ئەترسا و

لەبەر ئەوەش لە مەککەوە بەرەو دەریای سوور و

رووبەڕووی شاری « جوددە » هەڵات و ویستی بە خۆی

و یەساری خزمەتکاریەوە سواری کەشتیی بن .. ئەو

بوو گەیشتە بەندەری شوعەیبە لە نزیك جوددەوە و ویستیا

سواری کەشتیی بن ، لە ناکاو ئامۆزای دا مۆزی عومەیری

کوڕی وەهب گەیشتە لای ..

صەفوان وتی :ماڵت وێران بێ ، سەیرکە بزانە ئەوە کێیە ؟ یەسار : عومەیری کوڕی وەهبە • وتی : جا چی بکەم لە عومەیر ؟ بە خوا جگە بۆ کوشتنم بۆ هیچی تر نەهاتووە • خۆی بە دوژمنی موحەممەد ئەزانی کەچی چووە پاڵی و شوێنی کەوت ••

ئینجا بە عومەیری وت : عومەیر ، ئەوەی پێت کردم بەست نیە ؟ دانەوەی قەرزەکەت و بە خێوکردنی ماڵ و مناڵەکەتت خستە ئەستۆم و ئێستاش هاتروی بمکوژی ؟

صەفوان لەوە ئەترسا کە عومەیر بۆ کوشتنی هاتبێ ، کەچی لە راستیدا عومەیر کە بینی صەفوان لە ترسانا هەڵاتووە ، بەزەیی پیا هاتەوە و خزمایەتیی و هاوڕێیەتیی رۆژانی رابوردووی بەر لە موسڵمان بوونی هاتەوە یاد ، کە چەندێ پەیوەندیان بە یەکەوە بووە و چۆن صەفوان دەستگرۆیی ئەمی ئەکرد ، بە دڵ جەرگی بۆی سووتا ، وە ئاواتەخواز بوو ژیانی بە فیڕۆ نەڕوا و لە رۆشنایی ئیسلام بێبەش نەبێت ، بۆیە چووە لای پێغەمبەر و بۆ صەفوان پاڕایەوە تا چاوپۆشی لێ بکا ، پێغەمبەریش ـ صلی الله

علیه وسلم ـ بە ئوێی کرد و عومەیریش بە پەلە خـــۆی گەیاندە شوعەیبە ، تا صەفوانی لە دەست دەرنەچێ ، ئینجـا هەواڵی دایە کەوا چۆتە لای پێغـەمبـەری خـوا و داوای چاوپۆشیی بۆ کردووە و ئێستا ئەتوانێ بە بێترس و خـەم بگەڕێتەوە مەککە •

صەفوان بەمە دڵی ئاوی نەخواردەوە و بـە عومـەیری راگەیاند تـا ناونیشانێکی لـە پێغەمبەری خـواوە بـۆ نەهێنێ بـڕوا ناکات ••

عومەیر ناچار گەڕایـەوە بۆ مەککە و چووە خزمـەتی پێغەمبەری خـوا ـ صلی اللـه علیه وسـلم ـ و وتی : ئـەی پێغەمبەری خوا ، چوومە لای صەفوان کە لە هەڵاتنـا بـوو خەریك بوو خۆی لـە نـاو بەرێت و چاوپۆ شییەکەی تۆم پێ راگەیاند ، ئەویش وتی : ناگەڕێمەوە تـا ناونیشـانێـکم بـۆ نەهێنی کە بیزانم • پێغەمبەری خوا ـ صلی الله علیه وسـلم ـ فـەرمووی : مێزەرەکـەمی بۆ بـەرە (٥) • عومـەیر ئـەو

---

(٥) دیارە پێغەمبەری هیدایەتە ، ئەگینا صەفوانی بێکەس و بێپشتیوان ئەگەر موسڵمانیش نەبێت ، تازە چ زیانێ

مێزەرەیەی کە پێغەمبەری خوا بە سەریـەوە بوو کاتێ هاتـە مەککەوە ، لێی وەرگرت و خۆی گەیاندەوە لای صەفوان ، وە پـێی ووت صـــەفـوان لـە لایـەن چاکترین و نـەرمتـرین و هێمنتـرین پیـاوەوە هـاتـووم بـۆ لات، بڵندیی ئەو بڵندیی تۆیە و، سەربەرزیی ئەو سەربەرزیی تۆیە و ، دەسەڵاتی ئەو دەسەڵاتی تۆیە ، کەسی خۆتە : لـە بەر خوا بەزەییت بە خۆتا بێتەوە ..

صەفوان وتی : ئەترسم بمکوژێ ..

عومەیر وتی : بانـگی کردوویت بـۆ موسـڵمانبوون ، ئەگەر وات کرد باشە ، ئەگینا دوو مانگ مۆڵەتت ئـەدات ، خۆ ئەو لە هەموو کەس زیاتر وەفا و بەڵێنی هەیە ، ئـەوەتـا ئـەو مێزەرەیەی بۆ ناردووی کە پێیەوە هاتە مـەککـەوە ، ئەیناسیتەوە ؟ وتی : بەڵێ دەری بێنە .. کە چاوی پێ کەوت وتی : بەڵی ، خۆیەتی ، خۆیەتی .

ئەتوانێ بکەیەنێ بە لەشکری ئیسلامی سـەرکەوتوو ؟ پێغەمبەری خوا ـ صلی الله علیه وسـلم ـ ئەوەندە بـە پـەرۆشـە بۆ گـەڕانەوە و موسـڵمانبوونی تاقـە ئادەمیزادێك مێزەرەکەی خۆی ئەکاتە ناونیشـان !!

صەفوان باوەڕی پێ کرد و لەگەڵ عومەیردا گەڕایەوە مەککە و پێکەوە چوون بۆ مزگەوت .. کاتی عەسر بوو و پێغەمبەری خوا - صلی اللە علیه وسلم - پێشنوێژی موسڵمانەکان بوو ، ئەمانیش وەستان . صەفوان وتی : لە شەو و ڕۆژێکا چەند جار نوێژ ئەکەن ؟ عومەیر وتی : پێنج جار . وتی : موحەممەد پێشنوێژیان ئەکات ؟ وتی : بەڵێ .

کاتێ موسڵمانەکان سەلامیان دایەوە ، صەفوان بە دەنگی بەرز وتی : ئەی موحەممەد ، عومەیری کوڕی وەهب مێزەرەکەتی هێناوە و وا دەرئەبڕێ کە تۆ بانگت کردووم تا بێمەوە لات،جا ئەگەر موسڵمان ببم وا باشە ، ئەگینا دوو مانگ لە پەناتا بێخەم و بێ وەی دابنیشم . فەرمووی : دابەزە صەفوان . وتی : نە بەخوا ئەتا بۆم ڕۆشن نەکەیتەوە . فەرمووی : بەڵکو چوار مانگ مۆڵەتت بێت .. ئینجا صەفوان دابەزی ..

بەڵێ دوای ڕزگارکردنی مەککە وو هەزار پیاوو جەنگاوەری قوڕەیش هاتنە ڕیزی لەشکری خواوە ، جارا

لـه دژی بانـگی ئیسلام ئەوەستان خوێنیان ئەڕشت تـا دەنگی کپ بکەنەوە •• بەڵام وا ئەمڕۆ ئەو دوو هەزارە بڕیاریان دا سنگیان بکەنە قەڵغـان بۆ بەرەنـگاری هەر کۆسپێك کە بێتـە ڕێی بانگی خوا •• بۆیان دەرکەوت ئەم هەموو ماوەیـە بـە فیڕۆ خۆیان ماندوو کردووە ، بەڵـکو بەرامبـەر بـە خۆیان و موسڵمانەکان و مرۆڤـایەتیی ستەمیان کـردووە ، کـەوا حـەزیـان نـەئـەکـرد بانگی رزگاریی بـە شێوە شـیرینە بێ گەردەکەی بکەوێتە بەر چاو و گوێی مرۆڤـایـەتیی ماف خـوراو ••

هەموو پەشیمان بوونەوە ، وە بۆیان دەرکەوت چاکترین ڕێـگا ئەوەیە پاشماوەی تەمەن بە کاری پیاوانە و مـەردانـە بەرنـە سەر • خزمەت گوزار بن ، چاکە بڵاوکـەرەوە بن ، مامۆستای رەوشت بەرزیی بن ، تـا ئادەمیزادی رەنج خوراو و مـاف شێلراو چاوی لە هەنگاوە مەردانەکانیان بێت و بەرەو گەیشتن بـە ئامانجـە راستـەقینەکانی مرۆڤایـەتیی هەنـگاو هـەڵـگرن ••

بەڵام لەگەڵ ئەمەشا صەفوان هێشتا موسڵمان نەبووە ••

سەیرە •• بەڵام بۆ ئەم جۆرە مرۆڤانە سەیریش نیە ••
باوکی تەمەنی بردە سەر و لە پێناوی ڕێبازی نەفامییدا سەری نایەوە ، خۆیشی دەورێکی یەکجار گەورەی دی دژی ئیسلام ••

ئەم پیاوی بازاڕ نیە و کە چ دراوێك ڕەواجی بێت ئەو ئاڵوگۆڕی پێ بکات •• ئەوانە جۆرێکن •• بەڵام ئەم – بە پێی شوێن و پایە و پلەی – ناتوانێ وا بێ ، وە دەروونیشی ئەمە هەڵناگرێ ••

ئەم بە چاوی خۆی ملکەچیی و موسڵمانبوونی هەموو قوڕەیشی دی ، کەچی ئەمە کار ناکاتە سەری تا خۆی بەدا بە دەم رووبارەوە •• ئەم ئەیەوێ بە باری خۆیا بڕوا هەرچیش بێتە بەرەوە بە خەیاڵیا نایەت • ئەشزانێ تازە هێزی ئیسلام لەوەدا نەماوە کە هیچ هێزێکی تری ئەو کاتەی سەرزەویی چاری بکات •• بەڵام ئەیەوێ هیچ جۆرە گومانێکی لا نەمێنێ ئەوسا موسڵمان بێ • ئەیەوێ لە هەموو بنج و بناوانی ئیسلام تێ بگا ئەوسا شوێنی کەوێ و خۆی بکاتە سەربازی و هەڵگری مەشخەڵ ••

دوای ئەوە جەنگی هەوازن یـا حونەین هاتە بەرەوە ..

پێغەمبەر ـ صلی الله علیـه وسـلم ـ بـە دوانـزە هـەزار موسـڵمانەوە بەرەو شـوێن و مەنزڵی هەوازن دەرچـوو ، صەفوانیش هێشتا هەر کافـــر بوو ، لەگـەڵ موسـڵمانەکانا دەرچوو ، ئینجا پێغەمبەری خوا ـ صلی اللـه علیـه وسلم ـ فەرمانی دا بە سەریا تا چی چەکی هەیە کە صەد قەڵغـانـی تەواو بوو بە خواستن بیداتە لای موسڵمانەکان تـا لە جەنگ بگەڕێنەوە ، صەفوان حونـەین و طـائیفی دی ، ئینجا دوای کۆتایی هاتنی جەنگ و سەرکەوتنی موسڵمانەکان ، پێغەمبەر و موسڵمانەکان گەڕانەوە بۆ شوێنێك کە پێی ئەوترا جیعیرانە لە کاتێـکا پێغەمبەر ـ صلی اللـه علیه وسلم ـ ئەچوو بە ناو دەست کەوتەکانا و سەیری ئەکردن ، صـەفوانیشی لەگـەڵا بوو،صەفوان سەیری دۆڵێکی ئەکرد کە پڕ بوو لە مەڕومالات، پێغەمبەریش ـ صلی الله علیه وسلم ـ سەرنجی ئەوی ئـەدا، ئینجا فەرمووی : ئەی صەفوان ئەو دۆڵـەت بە دڵـە ؟ وتی : بەڵێ .. فەرمووی : دۆڵەکە و هەرچی تیایە بۆ تۆ .. لـەم کاتەدا صەفوان وتی : هیچ دەروونێ بەم وێنەیە پاك و فراوان

نیــه مه‌گه‌ر ده‌رووونی پێغه‌مبه‌ر • ئینجا وتی : شایه‌تیی ئه‌ده‌م که هیچ په‌رستراوێك نیــه جگــه لــه خــوای گــه‌وره ، وه شایه‌تیی ئه‌ده‌م که موحه‌ممه‌د به‌نده و نێرراوی خوایه • به‌مه موسڵمان بوو و بووه یه‌کێ له موسڵمانه راسته‌قینه‌کان و ته‌نها چه‌ند هه‌فته‌یه‌ك بــه سه‌ر مۆڵه‌ت وه‌رگرتنه‌که‌یا تێ په‌ڕیی ••

سەرباز و سەرکردە

خوای گەورە ویستی وا بوو ، دوای ناردنە خوارەوەی قورئانی پیرۆز بە تەواویی و بەرپابوونی کۆمەڵی موسڵمان و دامەزراندنی پلەوپایەی دەوڵەتی قورئان لە سەر زەویدا، ویستی وا بوو خۆشەویستەکەی بەرێتەوە بۆ لای خۆی • تا لە بەهەشتی بەریندا ژیانی خۆش و پڕ لە کامەرانیی و نەبڕاوە و هەتاهەتایی بداتە سەر •

پێغەمبەری خۆشەویست ـ صلی اللە علیە وسلم ـ گەشتی زەمینیی تەواو کرد •• موسڵمانەکان زۆر بۆی بە پەرۆش بوون •• بەڵام چی بکەن ؟ فەرمانی خوایە •• هەرچەندە کۆمەڵی موسڵمان بە قورئانی پیرۆز پەروەردەیەکی پتەوی ئەندامەکانی کرد بوو ، بەڵام زۆر لە ناوچە دوورەکان کە تازە موسڵمان بوو بوون و بە جوانیی شارەزای

ئیسلام نەبوون ، بە پاگاندە و قسەی ساختەی هەندێ ئارەزووپەرست و بەرژەوەندییویست ، فریو دران و بە کۆچ کردنی پێغەمبەری خۆشەویست ـ صلی الله علیه وسلم ـ لە ئیسلام هەڵ گەڕانەوە . لە چەند قوڵێکەوە بانگی ساختە بەرز کرایەوە .. وە بە نیازی هێرش هێنانە سەر پایتەختی ئیسلام دەستیان کرد بە خۆئامادەکردن و لەشکر کۆکردنەوە ، چونکە لەشکری پایتەختیان زۆر کەمهێز ئەهاتە بەر چاو ، بەڵام خوای گەورە بەڵێنی پارێزگاریی و بەرگرییکردنی موسڵمانەکانی داوە ، چۆن دەستبەردایان ئەبێت ؟

ئەبووبەکری خەلیفە مەردانە و بێ ترس قۆڵی هەڵمالیی و لەشکری ئیسلامی بە هەموو لایەکا بڵاو کردەوە تا ساختەچییەکان بخەنە درۆوە و کۆمەڵی ساختە و رووکەش لە ناو بەرن و لە جێگەیا پایەی کۆمەڵی راستەقینەی خوا داچەقێنن ..

عومەریش لەم جەنگانەدا بە دەوری خۆی هەڵسا و مەردانە چووە مەیدانی دز و درۆزنەوە تا راستیی پێشێل

نەکرێ و ڕەنجی چەندساڵەیان نەدرێ بە ئاوا • دوای دامەزراندنی پایە و پلەی دەوڵەتی قورئان و لەناوبردنی ئاژاوەچیی و دەستبڕەکان ، ئەبووبەکر کۆچی دوایی کرد و لە جێگەیا عومەر کرایە خەلیفەی دەوڵەتی ئیسلام ••

موسڵمانەکانی ئەو سەردەمە بە جوانیی لە مەبەستی هاتنی ئیسلام گەیشتبوون ، ئەیانزانیی ئیسلام بەخششی پەروەردگارە بۆ ڕزگارکردنی گرۆی ئادەمیی لە هەموو سەرزەوییدا ، نەك گۆشەگیریی و بەجێ هێنانی چەند دروشمێکی تایبەتیی •• بەم تێگەیشتنە ناچار ئەبوون خۆشیی و کامەرانیی و کەس‌وکار و نیشتمان و بەرژەوەندیی بخەنە پشت گوێ •• گوێ نەدەنە سەرما و گەرما و برسێتیی و تینوێتیی •• ناچار ئەبوون لەشکر بخەنە ڕێ بۆ لابردنی هەر کۆسپ و کەندەلانێ کە بەرچاوی مرۆڤایەتیی بگرێ و نەهێڵێ لە بانگی پەروەردگار شارەزا بێ ، وە بۆ ڕماندنی قەڵای ئەو زۆردارانەی کە مرۆڤایەتیی داماویان کردبوە بەندە و خزمەتکاری خۆیان و پێر و تاقمە خوێنمژەکانیان •

هاوڕێکانی پێغەمبەری خۆشەویست وەها لە ئیسلام تێ گەیشتبوون کەوا سەربەستیی ژیان و بیروباوەڕ تەنها لە سایەی قورئاندا دەست ئەکەوێ ، چونکە لە سایەی قورئاندا ئادەمیەکان سەربەستیان پارێزراوە و خاوەنی هەر ئایین و بیروباوەڕێك بن کەس مافی نیە دژیان بوەستێ . بەڵام لە سایەی هەموو بەرنامە و یاسا و نەریتێکی نەفامیا ئەم سەربەستییە زەوت ئەکرێت و مرۆڤ بۆی نیە هیچ بیروباوەڕێکی پێچەوانەی وستی یاسای دەستڕۆیشتوو هەڵ بژێرێت .. بۆی نیە بژی ئەگەر ملکەچی بیروباوەڕی نەفامیی نەبێت . لێرەدا ستەم لە ئادەمیزاد ئەکرێت .. ستەمکاران ئادەمیزاد ئەچەوسێنەوە ، مافی بیروباوەڕی لێ زەوت ئەکەن . ماوەی نادەن بە ویستی خۆی ژیان بداتە سەر .. دیارە ئەم ستەمکارانە خەڵکیی چاوترسێن ئەکەن ، تا نەوێرن دژیان هەناسە بدەن ، وە لەم چەوساوە مافخوراوانە لەشکر ـ بە سەرکردایەتیی و سەروکاریی پیری خوێن مژ ـ دروست ئەکەن ، تا دژی بانگی خوا بوەستێ ، خۆ ئەگەر دەستی بڕوا ، تا سەربازخانەی

ئسلامیی نەهێڵێ •

لەشکری خوایش هەڵگری بانگی رزگاریە و بەس ، یەکەم : پێویستە ئەم بانگە پیرۆزە لە تیاچوون بپارێزێت ، دووەم : پێویستە رێگا پاك کاتەوە بۆ گەیشتنی رێبازی رزگاریی بە هەموو مرۆڤێك ، وە پێویستە هەر لەشکرێك ئەم رێگایەی لێ بگرێ ، ئەم پشتی بدا بە زەویدا ، تەنها بۆ ئەوەی دەستی ستەمکاران لە بنا ببرێت و قەڵای زۆرداریی و ناڕەوایان بڕووخێنێ •

تا ئادەمیەکان ترسی هیچ یاسەیەکی نەفامییان لە دڵا نەمێنێ ، وە هیچ دەسەڵاتێکی نەفامی دەستی نەڕوا بنە سەریانا ••

تا بوێرن بیر لە ئیسلام بکەنەوە ••

تا بتوانن بەراوردی بکەن لەگەڵ بیروباوەڕە پووچەڵەکانی خۆیانا ••

تا بتوانن بیر لەو ژیانە پڕ کامەرانییە بکەنەوە کە ئەندامانی ژێر سایەی دەوڵەتی قورئان ـ بە موسڵمان و ناموسڵمانەوە ـ ئەیدەنە سەر و بەراوردی بکەن لەگەڵ ژیانە

ئاژەڵیە سووکە ژێر چەپۆکیەکەی نەفامیاندا ٠٠ ئەو کانەش بـە ئارەزووی خۆیان ـ بە بێ ترس و لەرز ـ یا هەر لە سەر بیروباوەڕەکەی خۆیان ئەمێننەوە و بە سەربەرزیی لە سایەی ئیسـلاما ئەژین ، وە یـا موسڵمان ئەبن و ئەبنە سـەربـازی بـەوەفـای چاونەترسی کۆڵنەدەری ئیسلام ٠

جـا ستەمکارە نەفامـەکان بە پـاگاندەی نەشیاو دژی ئیسلام ، مێشکی هەزاران و داماوان پڕ ئەکەن ، بۆ ئـەوەی خوێنی خۆیان بڕیژن لە پێناوی پارێزگاریی بیروباوەڕە ساختە رووکەشەکەی ئەوانا ٠٠ وە هـەندێکیشـیان بە هەڕەشـە و گورەشە ئەترسێنن و ئەیان نێرنە مەیدانەوە ٠ بۆیـە ئەبینین هەمیشە لەشکری یەکگرتووی خوا کەمتر بووە لە لەشکری پـەرت و بڵاوی ستەمکاران کەچی هەر لەشکری خوا سەر کەوتووە ٠٠

جا بۆ ئەم مەبەستە پیرۆزە ـ واتە بۆ بڵاوکردنـەوەی ئایینی ئیسلام و جێ بەجێکردنی یاسا بەرزەکانی لـە ژیـانی مرۆڤایەتیدا ، دوای دەرهێنانی لـە ژێر دەسـتی چـەپـەڵی خوێنمژاندا ـ عومەری کوڕی خەططاب ـ خوا لێی رازیی

بێت ـ لەشکری موسڵمانەکانی خستە رێ تـا شار و دێهـات لـە نەفامیی پاك کەنەوە و سەربەستیی ژیان و بیروباوەڕ ، بـە پێی ئایەتی قورئان : « لا اکراه في الدین » پێشکەش کەن بـە ئادەمیزادی بەش‌خوراو •

ئەوە بوو عـەمری کـوڕی عاص دوای رزگارکـردنی فەلەستین لە سیناوە بەرەو میسر کەوتە رێ تـا ئەویش رزگار بـکا ••

ئەو کاتە میسریش بە وێنەی وڵاتی شام لە ژێر دەستی رۆمەکانا بوو ، کە بە لەشکری پڕچەك و قـەڵای سـەخت خۆیان پارێزگاریی ئەکرد •• وە ماوەیەکی زۆر بوو وڵاتی میسر لـە ژێر زۆر و ستەمی داگیرکەرانا ئەی‌ناڵاند ، بۆیـە لـە بەر خراپیی و زۆرداریی رۆمەکان ، دانیشـتوان زۆر بە پەرۆشەوە چاوەڕوانیی رزگارکەریان ئەکرد ••

جا لە بەر زۆریی ناوچـەکان و بـەهێزیی رۆمـەکان عەمری کوڕی عاص داوای یارمەتیی کرد لە خەلیفە، ئەویش چوار هەزار سەربازی موسڵمانی نارده یارمەتیی کە یـەکێ لەو سەربازانە عومەیری کوڕی وەهب بوو ، کاتێ یارمەتیی

گەیشتە بەرەوە لەشکری عەمر گەمارۆی قەلای سەخت و سەرکەشی بابلیۆنی دابوو ، ماوەیەکی زۆر موسڵمانەکان چاوەڕوانیی رزگارکردنیان کرد کەچی بێ هوودە بوو ، تا پاڵەوانی خواناس زوبەیری کوڕی عەووام ـ خوا لێی رازیی بێ ـ بیری هێرشی ناخلۆفیی شەوی کەوتە یاد کەوا کۆمەڵێك پاڵەوان هەڵبژێرێن و شەو بە سەر پەیژەی لە پەتدروستکراوا سەر دیواری قەلا بکەون و بچنە ئەودیو •
بڕیار لە سەر ئەم رایە درا و عومەیری کوڕی وەهبیش یەکێ بوو لەو کۆمەڵە فیداکارە گیانبەختکەرانە •

موسڵمانە خۆنەویستەکان شەو سەر کەوتن و خۆیان خستە ئەودیو ناو پاسەوانان و بەرەو دەرگاکان هێرشیان کرد و دەرگایان کردەوە •• بەرگریی لە قەلا نەما و موسڵمانەکان چوونە ژوورەوە و رۆمەکان توانای بەرەنگاریی و پەرچدانەوەیان نەما •• چاریان نەما جگە لە هەلاتن و خۆبەدەستەوە دان •• ئینجا دوای رزگارکردنی ناوچەکە ، شاری فۆستات بنیات نرا و عەمر تیایا نیشتەجێ بوو ••

بەلام هێشتا رۆخی دەریای سپیی موسڵمان نەکرا بوو ،

بۆیە عەمر ، عومەیری کوڕی وەهبی کـردە سـەرکـردەی لەشکرێك و بەرەو ناوچەی دیمیاط ناردی تـا ئەو ناوچەیەش لـە ستەمکار و خوێنمژان پاك بکاتەوە ..

لـە سـەر زەویدا هەر ناوچەیەك بە ئیسلامی بێ گەرد رزگار بکرێت دانیشتوان بـە دڵ و بـە گیـان بـەخێرهاتنی بیروباوەڕی تازە ئەکەن ، چونکە یەکەم: بێزاری بیروباوەڕە گەنیوەکەی خۆیانن .. دووهەمیش : هەڵگرانی بیروباوەڕی تازە ، بە دەسـت و دەم و دڵ و دەروونێـکی پـاکـەوە ، بۆ بەرژەوەندیی ئەمان ، بانگیان ئەکەن بۆ لای خـوا • هیـچ جیاوازییەك لـە نێو چینەکانا نامێنێت ..

بەڵـێ عومەیری سەرباز ، بووە سەرکردە ، تـۆ بڵـێ عومەیری پێغـەمبەرکوژ ، بـووە سـەرکردەی لـەشـکری پێغەمبەر تـا هەر هێزێك دژی هێزی ئیسلام ئەوەستێت تێکی بشکێنێت !! سوپاس بۆ تۆ خوایـە ..

عومەیر لەگەڵ هێزێکی موسڵمانەکاندا بەرەو دەریـا کەوتە رێ ، دوای ئامادەکردنی هەموو تفاقێـکی جەنـگ و دوای نەخشەکێشانێکی ورد ، پشتی بە خوا بەست و شـاری

تینس و دیمیاط و توونه و دومەیره و شەطا و دەقەهله و بەنام وە بوصیری رزگار کرد •• وە رێگای خۆش کرد بۆ بیروبڕوای ئیسلامیی تا بە سەربەستیی لە ناو کۆمەڵا پەرە بسێنێ و دڵە ئاواردکان رۆشن بکاتەوە ••

بە راستیی عومەیر سەلماندی کەوا سەرکردایەتیشی لێ دێ خاوەنی شارەزایی و وردبینییە بۆ پەیبردن بە شوێنی هێز و لاوازیی دوژمن ••

ئینجا بەرەو شاری ئەسکەندەریە کەوتە رێ تا بگاتەوە بە عەمری سەرکردەی کە ئەویش نیازی رزگارکردنی ئەسکەندەریەی بوو ، وە پێکەوە رزگاریان کرد •• لە کاتی رزگارکردنی ئەم شارانەدا ، دیارە رۆمەکان ئەوپەڕی توانا لەشکر و چەك و جبەخانەیان ئامادە ئەکرد، بۆ بەرچ دانەوەی هێرشی موسڵمانەکان ، جا دوای شکانیان چەك و ساسانێکی زۆر ئەکەوتە دەست موسڵمانەکان •

عومەیریش لەم هەموو هێرشانەدا دەستکەوتێکی زۆر و زەبەندەی دەست کەوت ، لەگەڵ ئەوەشا کاتێ کۆچی دوایی کرد ، ئەوەندە هەژار بوو تاکە دراوێکی شك نەئەبرد،

ئەویش هەر لەبەر ئەو سنگ فراوانیی و دەست گوشادییەی کە خوا پێی بەخشی بوو ، ئەوە بوو ژیانی بە هەزارانە دایە سەر و بە هەزارانەش سەری نایەوە ، بێ ئەوەی ماڵ و سامانی سەرزەویی بتوانێ لە خشتەی بەرێ و قیامەتی لە بیر بانەوە ..

خوا لێی رازیی بێ و بە بەهەشتی بەرین شادی بکاتەوە، لە ساڵی بیست و چوارەمی کۆچیدا گەشتی زەمینیی تەواو کــــرد ..

وآخـر دعوانـا أن الحمد للـه رب العالمين

رەبیعی یەکەمی ١٤٠٠ك

کانوونی دووەمی ١٩٨٠ز

ئەم نامیلکەیە

نەری ئەخات کە :

● ئەوانەی دڵسۆزن هەر ئەبێ ئیسلامی بێ گەرد بدۆزنەوە . ئیسلامیش ڕاوەشی خۆشەویستیی و دڵسۆزیان بۆ ئەکاتەوە ، تا هێمنیی و ئاسایشیان پێشکەش بکا و مێشک و دەروونیان لـە دەردەکانی نەفامیی رزگار بکات، ئینجا دوای پەروەردە و ئامادەکردن ئاڵا و مەشخەڵی رزگاریـان بداتـە دەست بۆ رزگارکردنی مرۆڤایەتیی ..

● ئەوانەی خاوەنی غیرەت و جوامێرین حەیفـە بۆ نەفامیی خۆیان ماندوو بکەن ، بەڵـکو تـا زووە بـا ئـاوڕ بدەنەوە بۆ لای قورئان و شوێنی کەون ..

نرخی ٣٠٠ فلس